

**KWANTYTATYWNY WYMIAR OSOBLIWOŚCI
SEMANTYCZNYCH SKŁADU KOMPONENTU FRAZEOLOGII
NIEMIECKIEJ POZA GRANICAMI FRN**

W artykule przeanalizowano osobliwości składu komponentu frazeologii niedominującej narodowo - państwowych rodzajów współczesnej literatury niemieckiej. Określono produkcyjne rodzaje składowych leksemy - dialektyzm, zapożyczenia z innych języków oraz leksemy symboliczne, werbalizowane przez nich w składzie frazem tematycznych pola, w sferze koncepcyjnej oraz obszarach idiograficznych, które stanowią pewne osobliwości światopoglądu językowego narodów niemieckojęzycznych poza granicami FRN. Dialektyczne obciążenie szwajcarskiej narodowej standardowej frazeologii uznano za znacznie silniejsze od austriackiego, tak samo jak dominowanie poprzez kantonalną konfederacyjną autonomiczną koncepcję "państwa" i "demokracji bezpośredniej" w Szwajcarii w porównaniu z "narodowością" i "historią" w Austrii. W związku z brakiem specyficznych liczb oraz kolorystycznych symboli werbalnych w standardowych wariantach frazeologii niemieckiej (w odróżnieniu od ogólnoniemieckiego jądra inwariacyjnego) szwajcarski tezaursus idiomatyczny charakteryzuje się wyższą heterogenicznością i dyfuzyjnością.

To potwierdza hipotezę o istocie funkcji sygnalizacyjno - identyfikacyjnej dialektyczno - peryferyjnych semantyki archaicznej jako komponentu idiomów wariacyjnych, z wyznaczonym priorytetem w porównaniu do prostej kumulacyjnej nominacji realiów.

Słowa kluczowe: język niemiecki, frazeologia, niedominujący wariant narodowo - państwowy, dialektyzm, zapożyczenia, symbol językowy, pole tematyczne, koncepcja.

**QUANTITATIVE DIMENSION OF SEMANTIC PECULIARITIES OF THE COMPONENT SET IN
THE GERMAN PHRASEOLOGY ABROAD GERMANY**

The article deals with the peculiarities of the constituent set of phraseology in the non-dominant national state variants of the modern standard German. The productive types of lexical components – dialectisms, foreign borrowings, symbol lexemes, thematic fields and conceptual spheres, verbalized by them within the phrasemes, as well as topical ideographic corpora have been defined in order to research certain peculiarities of the linguistic world-view by German-speaking nations

abroad Germany. As a result the dialectal provenience of Swiss national standard phraseology was defined as much stronger than this of Austrian one, as well as the predominance through the cantonal confederative autonomism of the concept of "state" and "direct democracy" in Switzerland compared to the "nation" and "history" in Austria. Due to the lack of the specific number and chromatonymic verbal symbols in the standard variant German phraseology (different from the common German invariant nucleus) the Swiss idiomatic thesaurus is characterized through the higher grade of heterogeneity and diffusivity. This proved our hypothesis about the important signal identification function of dialectal periphery archisemantica as the components of variant idioms, which has a clear priority compared to the direct cumulative nomination of realia.

Key-words: German, phraseology, non-dominant national state variant, dialectism, borrowing, linguistic symbol, thematic field, concept.

Oleh Ostapovych
doktor nauk
filozoficznych, docent
kierownik Katedry Filologii
Niemieckiej
Przykarpacki Uniwersytet
Narodowy
imienia Wasyla
Stefanyka
(m. Iwano - Frankowsk,
Ukraina)

КВАНТИТАТИВНИЙ ВИМІР СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМПОНЕНТНОГО СКЛАДУ НІМЕЦЬКОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ ПОЗА МЕЖАМИ ФРН

У статті проаналізовано особливості компонентного складу фразеології недомінантних національно-державних варіантів сучасної літературної німецької мови. Визначено продуктивні типи лексемних складових – діалектизми, іншомовні запозичення та символізовані лексеми, вербалізовані ними у складі фразем тематичні поля, концептосфери та ідеографічні масиви, які складають певні особливості мовного світогляду німецькомовних народів поза межами ФРН. В результаті діалектне тяжіння швейцарської національної стандартної фразеології визначене як значно сильніше за австрійську, так само як домінування через кантональний конфедеративний автономіям концепту “держави” і “прямої демократії” у Швейцарії в порівнянні із “нацією” та “історією” у Австрії. Внаслідок відсутності специфічних цифрових та кольорових вербальних символів у стандартній варіантній німецькій фразеології (на відміну від загальнонімецького інваріантного ядра) швейцарський ідіоматичний тезаурус характеризується вищою гетерогенністю і дифузністю. Це підтверджує гіпотезу про важливу сигнально-ідентифікуючу функцію діалектно-периферійних архісемантиконів як компонентів варіантних ідіом, із чітким пріоритетом в порівнянні із прямою кумулятивною номінацією реалій.

Ключові слова: німецька мова, фразеологія, недомінантний національно-державний варіант, діалектизм, запозичення, мовний символ, тематичне поле, концепт.

Дослідження національно-державного варіювання німецької фразеології, як відомо, спирається на поважну літературну традицію [2; 4; 6; 7; 9]. Дотепер воно концентрувалось переважно на інвентарно-дистрибутивній складовій, констатації структурно-семантичних відмінностей та узуальних дивергентів [13]. Основними критичними претензіями до попередніх досліджень є:

Некритична рецепція гетерогенних та почасти архаїчних художньо-літературних та лексикографічних джерел [5].

Тракування ідіоматичних варіантів поза межами ФРН як девіантних, ненормативних, несистемних явищ, наближених до діалектизмів.

Відсутність валідно інвентаризованого емпіричного корпусу дослідження. У ролі предмету вивчення почасти фігурують мовні одиниці, що мають сумнівний стосунок до мовної системи і мовленнєвої реальності [10].

За відсутності дискретних меж між ареалами поширення національно-державних фразеологічних варіантів, дифузності мовного матеріалу як такого (а особливо – фразеологічного) неможливо робити далекосяжні висновки про домінування певних концептосфер та особливості національної ментальності німецькомовних австрійців чи швейцарців, з огляду на їх фразеологію.

До певної міри цю прогалину заповнив виданий у 2005 році авторським колективом за редакцією Ульріха Аммона „Das Variantenwörterbuch“ [1]. Підставою для включення стійкого звороту до фразеологічної частини словника (маркування „Redewendung“) був частотний аналіз художніх та публіцистичних текстів з мережі Інтернет (на час укладання словника – через пошукову машину Lycos і лише фрагментарно Google). Незаперечну цінність являє діатопічне маркування словникових лем (A-ost/südost; CH-west; LUX etc). Це дозволило нам у попередніх публікаціях зробити висновок про кластерну організацію німецького варіантного ідіоматичного тезаурусу [11]. Так само ми вважаємо за доцільне запозичити авторський поділ фразеологічних одиниць на «повні національні варіанти» (фразеологічні австріаїзми та гельветизми par excellence), «повні регіональні варіанти», «регіональні напівваріанти» (Люксембург, Ліхтенштейн, Південний Тіроль, Східна Бельгія, Ельзас, Лотарингія), «перехресні кластерні варіанти».

Завданням нашої розвідки ми вбачаємо кількісно-частотну функціональну перевірку зафіксованих у словнику варіантних фразеологічних одиниць, спираючись на новітні електронні корпусні джерела: текстовий корпус Інституту німецької мови Маннгейма COSMAS (www.ids.mannheim.de) та корпус Ляйпцігського університету (www.wortschatz.uni-leipzig.de). Метою було виявити прояв специфіки фразеологічного фрагменту національної

мовної картини світу німецькомовних народів поза межами ФРН через компонентний лексемний склад їх ідіоматики.

Результати наших вимірів виявились достоту амбівалентними.

Наші емпіричні відомості підтверджують відсутність у стандартно-варіантній німецькій фразеології (на відміну від загальнонімецького інваріантного ядра) специфічної цифрової та хроматонімної вербальної символіки. Причиною цього феномену є відоме діахронічне «діалектне тяжіння» (“*dialektale Provenienz*”) варіантної фразеології. Перелік австрійських ФО із частотними, ключовими, символічними лексемними компонентами, за нашими відомостями, складають такі звороти.

Blunzen: das ist mir Blunzen; böhmisch: etw. böhmisch einkaufen; j-m. böhmisch vorkommen; Butter: dastehen wie der Butter in der Sunn' (Sonne); Butter am / auf dem Kopf haben; deutsch: deutsches Eck; Donau: Wasser in die Donau tragen; Gaudi: auf Gaudee gehen / sein; zur Gaudi; Gosche: die Gosche wetzen; auf die Goschen fallen; Gott: grüß Gott!; vergelt's Gott!; pfüt dich Gott!; Handkuß: küß die Hand!; zum Handkuß kommen; etw. mit Handkuß empfangen; Haxen: der Welt/sich einen Haxen ausreißen; j-m. das Haxel stellen/legen; Hetz: aus Hetz; er ist aus Hetzendorf; Jude: da geht es zu wie in einer Judenschule; Kaffee: das ist nicht mein Kaffee; das ist kein Kaffeehaus für mich; Kaiser: dort, wo der Kaiser zu Fuß geht; Kapuziner: besoffener Kapuziner; katholisch: nicht ganz katholisch aussehen; j-n. katholisch machen; Knödel: einen Knödel im Hals haben; noch viele Knödel essen müssen; Krawatt: daherkommen wie ein Krawatt; Kren: seinen Kren dazugeben; in alles seinen Kren reiben; Mandel mit Kren; Kreuzer: auf den Kreuzer schauen; keinen Kreuzer wert sein; seine vier Kreuzer dazugeben; Mozart: den Mozartzopf tragen; Österreich: Herr und Frau Österreicher; Patschen: etw. hebt j-n aus den Patschen; die Patschen (aus)strecken; Piefke: echter Piefke sein; Radetzky: das ist ja Radetzky!; Reich: die linke Reichshälfte; die rechte Reichshälfte; Russe: j-m. einen Russen aufbinden; Sack: j-m. im Sack liegen; tief in den Säckel greifen; in seinen eigenen Säckel arbeiten; Salzburg: es ist nicht alle Tage Salzburg; Salzburger Schnürlregen; Sanktus: seinen Sanktus dazu geben; Schani: ich bin nicht dein Schani!; Schilling: jeden Schilling dreimal umdrehen; Schmä: einen Schmä führen; (über j-n) (einen) Schmä führen; Wiener Schmä; j-n am Schmä halten; Schmarren: ein rechter Schmarren; das ist mir Schmarren; einen Schmarren von etw. verstehen; die Sachen sind ja Schmarren; das geht dich einen Schmarren an!; Liebe und Gießschmarren sein; Schneider: es hat einen Schneider verweht!; Schönbrunn: der alte Herr aus Schönbrunn; Schuster: es regnet Schustersbuben; Schwammerl: hast du narrische Schwammerl gefressen?; Servus: einen Servus reißen; Na, servus / servas!; Tirol: die Tiroler sind lustig; Türke: dasitzen wie ein angemalener Türke; rauchen wie ein Türke; Kurutzen und Türken!; Wien: Wiener Schmä; Wiener Blut; das rote Wien; Wiener Ring; Wiener Wald; Wiener Würstel; zugereister Wiener; Geschichten aus dem Wiener Wald.

З первинного аналізу лексемних компонентів австрійських фразем, проведеного нами на попередніх етапах досліджень [9], впливають наступні висновки. Той факт, що лексичні компоненти, які складають 2,8 % від загального числа аналізованих ФО, беруть участь у творенні 18% корпусу національно маркованої австрійської фразеології, дозволяє припустити, що ці лексеми для австрійців мають символічний зміст. Окрім предметної екстралінгвістичної референції, такі лексеми, як *Wien, Östetteich, Tirol, Salzburg, Mozart, Radetzky, Kaiser*, цілком імовірно викликають у свідомості австрійця асоціацію з його країною, її історичним минулим та культурою; *böhmisch, Türke, Krawatt, Piefke* – із контактами з представниками інших народів та їх суб'єктивним стереотипним сприйняттям; *Kren, Knödel, Kaffee, Schmarren, Blunzen, Kreuzer, Schilling* – із повсякденним побутом народу. Діалектні лексеми *Goschen, Schmä, Haxen* мають виразний експресивно-оцінковий компонент значення, знижено-пейоративну семантику. Тому австрійцями у складі ФО вони сприймаються інакше, аніж нейтральні німецькі *Mund, Witz, Bein*, виконуючи сигналізуючу функцію національних маркерів.

Дещо відмінними є результати щодо швейцарського варіанту.

Bein: kein Bein; sich etw. ans Bein streichen; Rat: Der grosse Rat; Die eidgenössischen Räte; rätig werden; j-m. rätig sein; August: Die August-Ansprache/Rede; Die August-Feier; Das August-Feuer; Eidgenössisch: Die eidgenössischen Räte; Die alten Eidgenossen; Dreizehnörtige Eidgenossenschaft; Parlament: Parlamentarischer Vorstoss; Parlamentarische Initiative; Ort: Fünf (innern) Orte; Dreizehn alte Orte; Dreizehnörtige Eidgenossenschaft; zugewanderter Ort; Bach: Bachab schicken; Bachab gehen; Heu: Sein Heu auf der gleichen Bühne haben; Hose: In

die Hosen steigen; mit j-m. n die Hosen (müssen); Mit abgesägten Hosen (dastehen); etw. wie seinen Hosensack kennen; in die Hose(n) gehen; Referendum: Das Referendum ergreifen; Obligatorisches Referendum; Fakultatives Referendum; Bern: Berner Seeland; Berner Platte; Berner Rösti; Speck: Der grüne Speck; Speck und Bohnen; Schweiz: Der schweizerische Turnverband; Schweizer Bünzli; das Schweizer Haus; Die fünfte Schweiz; Schweizer Kracher; Herr und Frau Schweizer; Meier: Herr und Frau Meier; Da will ich Meier heissen!; Zürich: Zürcher Oberland; Zürcher Unterland; Zürcher Weinland; Züri Geschnetzelt; Kaffee: Cafe creme; Cafe melange; Cafe complet; Cafi fertig; Cafi schnaps; Gott: vergelt's Gott;

j-m. zeigen, wo Gott hockt; Kanton: Der schlechte Kanton; Der grosse Kanton; Kappe: j-m. die Kappe waschen; Eins auf die Kappe/aufs Dach /auf den Deckel geben / bekommen/ kriegen; Etw. auf die eigene Kappe nehmen; Basel: Beide Basel; Basler Leckerli; Sack: in den eigenen Sack wirtschaften; Die Faust im Sack machen; In den Sack langen; etw. wie seinen Hosensack kennen; j-n./etw. im Sack haben; aus dem eigenen Sack berappen / bezahlen; (Geld) in den eigenen Sack stecken; Mehr: Durch Handmehr entscheiden/ausmehr; Das absolute Mehr; Das qualifizierte Mehr; Das relative Mehr; Rösti: Finger ab die Röschi !; Berner Rösti; Der Rösti-Graben; Weggli: weggehen wie frische Weggli; (nicht) den Fünfer und das Weggli bekommen / haben/wollen; kein Weggli und kein Röppli abgeben (wollen); Rappen: keinen roten Rappen wert sein; Rappen spalten; aus dem eigenen Sack berappen; Klappe: eine grosse Klappe haben; Die Klappe/Schnorre halten; Katze: Hausen ist nicht Mause, sonst könnte es jede Katz'; Man kann der Katze den Balg nicht waschen, ohne sie nass zu machen; Die Katz' ist der beste Hausrat; Man muss der Katze nicht den Schmä abkaufen; Man soll alte Katzen nicht das Mause lehren; Huhn: Wer Eier will, muss die Hühner gackern lassen; Hund: Beissende Hunde tragen zerrissene Haut; ein blöder Hund wird selten fett; Man muss den Hund haben, wie er gewohnt ist; Kuh: Die letzte Kuh tut das Gatter zu; das ist nicht alles Anken, was die Kuh gibt; Geiss: das schleckt keine Geiss weg!; Anken/ Brot: Das ist nicht alles Anken, was die Kuh gibt; das passt wie der Anken aufs Brot; Hans/Heiri: das ist Hans was Heiri; Grind: j-m. auf den Grind geben; einen harten Grind haben; j-m den Grind verdrehen; Fondue: Fondue Chinoise; Fondue Bourguignonne.

Вони, у порівнянні з австрійськими, покомпонентно охоплюють такі тематико-ідеографічні, концептуальні сфери (у нисхідній послідовності):

Österreich: Nation (8); Küche (6); Geographie/Land (5); Lifestyle (4); Religion (3); Geld (2); Namen/Prominenten (2); Somatik (2); Staat (1); Namen (1)

Schweiz: Küche (6); Geographie/Land (6); Tiere (5); Staat (4); Somatik (4); Nation (2); Namen (2); Lifestyle (2); Religion (1); Geld (1).

Водночас, ми виділяємо т. зв. компонентно-кластерні одиниці, коли лексичні складові ФО належать водночас до різних концептуальних сфер:

Österreich.

Geographie/Land + Lifestyle (*Wiener Schmä*).

Schweiz.

Staat+Nation (*die eidgenössischen Räte*); Geographie/Land +Nation (*dreizehnörtige Eidgenossenschaft*); Geographie/Land +Küche (*Berner Rösti*);

Geld+Lifestyle (*aus dem eigenen Sack berappen*); Küche+Geld (*kein Weggli und kein Röppli angeben (wollen)*); Küche+Tiere (*man muss einem bösen Hund ein Stück Brot ins Maul werfen; das ist nicht Anken, was die Kuh gibt*); Lifestyle 1+2 (*etw. wie seinen Hosensack kennen*); Küche 1+2 (*das passt wie der Anken aufs Brot*).

Вочевидь, швейцарський варіант виявляє більшу різноманітність таких перехресних скупчень, аніж австрійський, і ніде з ним не перетинається.

Аналогічно ми виділяємо і, умовно кажучи, концептуально-кластерні ФО із символічними лексемними компонентами, які за цілісним ідіоматичним значенням співвідносяться із кількома концептосферами водночас.

Österreich:

Nation+Küche (*böhmische Dalken; böhmische Weinberl*); Geographie / Land + Nation (*deutsches Eck*); Küche+Lifestyle (*das ist kein Kaffeehaus für mich*); Religion+Küche (*besoffener Kapuziner*); Personen+Lifestyle (*den Mozartzopf tragen*); Geographie / Land+Lifestyle (*Wiener Blut*); Geographie/Land+Küche (*Wiener Würstel*).

Schweiz:

Geographie/Land+Lifestyle+Staat (*bachab schicken/gehen*); Geographie / Land + Küche (*Basler Leckerli; Berner Platte; Fondue Chinoise; Fondue Bourguignonne; Züri Geschnetzelt*); Nation+ Lifestyle (*Schweizer Kracher*); Geographie / Land + Nation + Staat (*der grosse Kanton*); Geographie/Land+Staat+ Küche (*der Röstli-Graben*).

Так для Австрії специфічними є перехрестя концептосфер – концептуальний кластер Religion + Küche, а для Швейцарії – перехрестя Geographie/Land + Lifestyle + Staat; Geographie/Land + Nation + Staat; Geographie/Land + Staat + Küche.

Особливість варіантної фразеології, яку прийнято називати “*dialektale Provenienz*”, виявляється у лексемних компонентах-діалектизмах ФО, перелік яких у нашому емпіричному корпусі складає такі звороти.

Österreich: *von Zorn in den Blutzer springen; sein Knödel machen; ewig Schlapfen offen haben; ein Buckerl machen; ein Platz auf dem Stockerl; bei jmdm. gibt's keine Würstel; kein Leiberl haben; böhmische Dalken; Spanische Vögerl; bis aufs I – Tüpfel; eine schöne Metten; armer Hascherl; ein Knödel im Hals haben; Sackln picken; aus Hetz; brav wie ein Dockerl; jmdm. ins Gäu kommen; einen Schmah führen; wie's Mandl beim Sterz; jmdm. das Goderl kratzen; Eier pecken; ja, beim Papst Löcherl!; jmdm das Haxl stellen/ legen; Fangerl spielen; es ist jmdm. Blunzen; wie aus einer Schachterl; kein Blattl vorn Mund nehmen; die schnelle Kathl; wie es im Büchel steht; ein rechter Schmarren; schiach wie der Zins; etw. wie sein Gilettschl kennen; etw. ans dem linken Westentaschl zahlen können; Aufpassen wie ein Haftelmacher; der Welt keinen Haxen ausreißen; Mir – san – mir – Gesinnung; jedes Weiberl braucht ein Manderl; Was pickt, das pickt; Gusto und Watschen sind verschieden; wer zuerst kommt, malt zuerst; Spitzig's Näsl, spitzig's Kinn, - hack zu, sitzt der Teufel drin; etw in den Rauchfang schreiben; er ist aus Hetzendorf; böhmische Weinberl.*

Усього виявлено 31 діалектний компонент із таких концептосфер: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, а також 19 діалектних морфологічних словоформ.

Schweiz: *Das Bircher-Müesli; das Züri Geschnetzelte; Einen Jass klopfen; (kalte) Plättli; Schitter bis bewölkt; Schweizer Bünzli; Die Zvieri-Pause; j-n. gluschtig machen; j-n. sticht der Gwunder; den Plausch haben; über den Hag/unter dem Hag hindurch fressen; nicht lafern, sondern liefern; das Risi Bisi; (nicht) den Fünfer und das Weggli bekommen / haben/wollen; hüst und hott; (viel) Werg an der Kunkel haben; Das ist jetzt noch das Tüpfli auf das I; Die Sache ist j-m. zweg/zwäg; rätig werden; (sich) reuig werden; j-m. wüst sagen; keinen Wank tun; rübis und stübis; Wie ein Örgeli; Finger ab die Röschtj !; Basler Leckerli; das Halbtaxeln ist des Müllers Lust; belegte Brötli; aufpassen wie ein Häftlimacher; Wissen, wo Bartli den Most holt; Hans was Heiri; j-m. jagt es den Nuggi raus; Etw. wie seinen Hosensack kennen; Weggehen wie frische Weggli; j-n./etw. im Sack haben; Räuberlis machen; aus dem eigenen Sack berappen / bezahlen; es ist nicht alles Anken, was die Kuh gibt; Es ist kein Baum, er ist zuerst ein Rütli gewesen; wo alle Völlli ist, kann man schon hausen; Es ist kein Ämtli, es hat auch ein Schlämppli; Was man zu Abend um Vieri tut, kommt einem zu Nacht um Nüni zugut; Es fliegt kein Vögeli so hoch, es kommt wieder oben ab; wie eine Rone schlafen; sich gegenseitig die Suonen abgraben; auf/um die Stauden schlagen; aus dem Häusli sein; aufgehen wie ein Kuchli; wie ein Murmeli schlafen; alle Mödeli anwenden; was gisch was hesch; j-m. auf den Grind geben; mit j-m. ein Geschleip haben; Kein Weggli und kein Rappli abgeben (wollen); j-m. das Nell abstechen; warten, bis der Blätz aufs Loch passt; j-n. hat einen Kopf wie ein alter Muni; dastehen wie ein Türlstock; krampfen wie ein Dubel; wie ein Tschingq am Waldrand stehen; es ist wie Bisewetter; die Nase rümpfen wie beim Jassen; die Augen wie Flügsrädli machen; einen Kopf härter als Möschi haben; von etw. verstehen wie ein Gusti vom Geigen; wie ein altes Babi schnattern; j-d. ist gerüstet wie ein Mohren-Joggeli; das hat keine Gattig; der Lätsch ist gemacht; gäng wie gäng; Du kannst nicht als Kanarienvögeli sterben, wenn als Muneli geboren bist; Es ist besser alles essen, als alles tätschen; Es ist besser ein Schädli, als ein Schaden; Tee, Kaffee und Leckerli bringen den Bürger ums Äckerli; Der Faulenz und das Lüderli sind zwei Zwillingbrüderli; Eine Stunde Rühli ist besser als ein gutes Brühli; Wo's keine Butter hat, gibt's keine Kuchli; Drei Dinge sind gar selten: Wind und Frost, Bise mit Tauwetter und ein Weib, das wenig redet; Der Dünktmich hat Gottes Sohn ans Kreuz geschlagen; Der Hetti und der Wettli sind Brüder gewesen; Der Hansheiri Frühgenug und Hansheiri Gutgenug sind zwei Brüder gewesen; Es ist eine Mutter noch so arm, so gibt sie ihrem Kindli warm; Man kann keinen Pfannentätsch machen, ohne dass man muss Eier brechen; Metzger, Gerber und Schinder sind zusammen Geschwisterli-Kinder; man vermachet ringer ein Löchli als ein Loch.*

Усього виявлено 58 діалектних компонентів у спільних, традиційних для обох варіантів концептополіах: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, крім того – у специфічно швейцарських Alltag, Evaluieren (останнє – радше атипове для діалектної лексики), а також 40 діалектних морфологічних словоформ.

Виявлені нами цифрові показники зі структурно-типологічного погляду свідчать про удвічі вищий ступінь «діалектного тяжіння» швейцарської німецької фразеології.

Такі ж закономірності стосуються й іншомовних запозичень – компонентів ФО. При цьому на 43 французькі лексеми:

Die Economie Suisse; Die Equipe a batter; mit Forfait bestraft werden; Fondue Chinoise; Eine Initiative lancieren; En famille; Courant normal; Cafe complet; a fonds perdu; das/die Piece de resistance; Tenue blau; Die Honneurs machen; A jour; A discretion; Der Tour d'horizon; Die Genfer Escalade; en Guete !; merci vielmals; En Schöne; Es pressant haben / pressiert sein; Hoffart muss Zwang leiden; j-n aus der Fasson bringen; aus Abschied und Traktanden fallen; seine Hefte revidieren lassen; Moos am Gilet haben; die Gant verhängen; eine Bigge auf jemanden haben; Fezz machen; den Cholder/Kolder haben; wie von einer schlimmen Depesche getroffen sein; auf Pikett stellen; allonger le cou; donner sur les nerfs; je n'en donneres pas une paille; a jair; faire passer en revue; faire les honneurs у швейцарському варіанті припадає лише одне (sic!) латинське офіційне термінологізоване словосполучення *Confoederatio Helvetica*, тобто, картина іншомовних компонентів є цілковито гомогенною. Італійські та ретороманські запозичення у складі стандартно варіантних ФО інтуїтивно непрогнозовано відсутні як такі (!) Прямо протилежну картину спостерігаємо у австрійському варіанті.

Латин: *in die Esse schreiben; in Evidenz halten; auf Gaudie gehen / sein; zur Gaudi; j-n desperat machen; ad notam nehmen; numerus clausis; seinen Sanktus dazu geben; tu felix Austria, nube!; virtute et exemplo; viribus unitis; außer Obligo sein.*

Тschechisch: *auf Lepschi gehen; Mandl mit Kren; keinen Rosumi haben; seine sieben Zwetschken packen; es ist jmdm. Powidl; böhmisch powidalen; tam leži; Ribiseln auf der Nase kriegen; Geschisti-geschasti reden; j-m ist schezko jedno; bridsch sein; tak sein; tschari / tschali gehen; chronische Tachinose haben; ein rechtes Tschapperl.*

Pseudo-tschechisch: *immer Novak sein; nach Taschlowiz gehen (müssen); erzählen Sie es der Frau Blaske; die Tschusch — Kolonne; Travnicek täte sagen; sich als Feschak geben / ein Feschak sein.*

Italienisch: *auf etw. ein Gusto haben; den Nipf hängen lassen; ausschauen wie ein Rastelbinder; alles quanti – verdrahti machen; wie eine Sardelle ausschauen; Lazzi machen; einen Sprung in der Marille haben; die Gosche wetzen; sich wie ein Bamperletsch / Pamperletsch benehmen; j-m das Goderl / den Goder kratzen / j-n am Goderl kratzen; auf die Goschen fallen.*

Serbisch und Kroatisch: *die Patschen strecken/aufstellen; den Kokosch kriegen.*

Spanisch: *einen Grant haben.*

Rumänisch: *etw. ist Ramassuri.*

Ungarisch: *alles ratzeputz verdrücken; Schinackel fahren; der Teschek sein; hin unterm Tschako sein.*

Hebräisch: *j-m / auf j-n harb sein.*

Jiddisch: *j-m Ezzes / Ezes / Eizes geben.*

Französisch: *eine gute/ schlechte Mariasch machen.*

Розподіл мов-донорів у нисхідній послідовності виглядає таким чином:

Tschechisch und Pseudo-Tschechisch (12+4); Italienisch (8); Latein (7); Ungarisch (3); Serbokroatisch (2); Spanisch (1); Rumänisch (1).

Висновки

Як уже зазначалося, наші емпіричні відомості підтверджують відсутність у стандартно-варіантній німецькій фразеології (на відміну від загальнонімецького інваріантного ядра) специфічної цифрової та хроматонімної вербальної символіки. Причиною цього феномену є відоме діахронічне «діалектне тяжіння» (“dialektale Provenienz”) варіантної фразеології.

Незначні відмінності у ментальності та способі життя австрійців та німецькомовних швейцарців, фіксовані символізованими компонентами ФО, виявляються саме у відсутності у австрійському варіанті специфічних тваринних, анімалістичних лексемних символів (через провінційний, селянський елемент рустикальної архаїки), водночас – відсутності серед

компонентів швейцарських ФО імен власних визначних історичних особистостей, так популярних у Австрії, яка трепетно ставиться до культурно-історичного і мистецького спадку. Інваріантно-архетиповими для обох народів є концепти Küche; Geographie/Land; Somatik; Geld; Namen. У австрійців значно вищою інтенсивністю фразеологічної вербалізації відзначається концепт Nation, у швейцарців, навпаки, - Staat (sic!). Австрійці також частотніше вербалізують концепт Lifestyle та Religion через відому схильність до легкого, веселого життя у стилі “*Wiener Blut*” під девізом “*Leben und leben lassen*” та католицьку моноконфесіональність, на відміну від напівкатолицької-напівпротестантської і традиційно релігійно толерантної Швейцарії.

Водночас, ми виділяємо т. зв. Компонентно-кластерні одиниці, коли лексичні складові ФО належать водночас до різних концептуальних сфер. Швейцарський варіант виявляє більшу різноманітність таких перехресних скупчень, аніж австрійський, і ніде з ним не перетинається.

За концептуально-кластерними ФО із символічними лексемними компонентами, які за цілісним ідіоматичним значенням співвідносяться із кількома концептосферами водночас, для Австрії специфічними є перехрестя концептосфер – концептуальний кластер Religion + Küche, а для Швейцарії – перехрестя Geographie/Land + Lifestyle + Staat; Geographie/Land + Nation + Staat; Geographie/Land + Staat + Küche. Швейцарський ідіоматичний тезаурус із символічними складовими відзначається особливою важливістю концепту Staat (через кантональний конфедеративний автономізм та важливість «прямої демократії»), а також більшою гетерогенністю і дифузністю.

Особливість варіантної фразеології, яку прийнято називати “*dialektale Provenienz*”, виявляється у лексемних компонентах-діалектизмах ФО

Усього у австрійському варіанті виявлено 31 продуктивний діалектний компонент із таких концептосфер: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, а також 19 діалектних морфологічних словоформ, у швейцарському – 58 продуктивних діалектних компонентів у спільних, традиційних для обох варіантів концептополях: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, крім того – у специфічно швейцарських Alltag, Evaluieren (останнє – радше атипове для діалектної лексики), а також 40 діалектних морфологічних словоформ.

Виявлені нами цифрові показники зі структурно-типологічного погляду свідчать про удвічі вищий ступінь «діалектного тяжіння» швейцарської німецької фразеології. Це підтверджує нашу гіпотезу про важливу сигнально-ідентифікуючу функцію діалектних периферійних архісемантиконів у складі варіантних ФО, яка є пріоритетнішою за пряму кумулятивну номінацію реалій.

Такі ж когнітивні закономірності стосуються й іншомовних запозичень – компонентів ФО. При цьому на 43 французькі лексеми у швейцарському варіанті припадає лише одне латинське офіційне термінологізоване словосполучення *Confoederatio Helvetica*, тобто, картина іншомовних компонентів є цілковито гомогенною. Італійські та ретороманські запозичення у складі стандартно варіантних ФО відсутні як такі. У австрійському ж варіанті продуктивність італійської пояснюється через історичні контакти в межах Габсбургівської імперії, інтуїтивно не прогнозована низька продуктивність угорської – автономією інтралінгвальних чинників – генетичної неспорідненості мов, що переважила екстралінгвістичні, соціальні фактори. Висока продуктивність латині пояснюється католицькою моноконфесійністю Австрії, абсолютне ж переважання як джерела запозичень чеської мови має не лише суспільно-історичну, але й психологічну природу – стереотипний образ кумедного й хитрого чеха зумовив народноетимологічну «псевдочеську» деривацію як вияв людичного поведіння з мовою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ammon U., Bickel H., Ebner J. u.a. Variantenwörterbuch des Deutschen / Ammon, Ulrich, Bickel, Hans, Ebner, Jakob u.a. – Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2005. – 954 S.
2. Burger H. Dialektale Phraseologie – am Beispiel des Schweizerdeutschen / H. Burger // Piirainen E., Piirainen I.T. (Hrsg). Phraseologie im Raum und Zeit. Akten der 10. Tagung des Westfälischen Arbeitskreises „Phraseologie / Parömiologie“. (Münster, 2001). – Phraseologie und Parömiologie. – Band 10. – Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren, 2002. – S. 11-29.

3. Duden. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. (bearb. von G. Drosdowski und W. Scholze-Stubenrecht). – Berlin/ Mannheim/ Leipzig/ Wien/ Zürich: Dudenverlag, 1992. – 864 S.
4. Ebner J. Wie sagt man in Österreich? Wörterbuch der österreichischen Besonderheiten. Duden-Taschenbücher / J. Ebner. — Mannheim / Wien / Zürich: Dudenverlag Bibliographisches Institut, 1980. — 252 S.
5. Földes Cs. Gibt es eine „österreichische Phraseologie“? / Cs. Földes // Hatrmann D. (Hrsg.) „Das geht auf keine Kuhhaut“. Arbeitsfelder der Phraseologie. Akten des Westfälischen Arbeitskreises Phraseologie/Parömiologie 1996 (Bochum). – Bochum: Brockmeyer, 1998. – S.109–125.
6. Malygin V. T. Österreichische Redewendungen und Redensarten / V. T. Malygin. — Wien : Österreichischer Bundeseverlag. Pädagogischer Verlag, 1996. — 176 S.
7. Malygin V.T. Avstriyskaya frazeologiya v sotsiokul'turnom aspekte: Monografiya / V.T. Malygin. - Ros. gos. ped. un-t im. A.I.Gertsena. - S.-Peterburg: Obrazovaniye, 1999. - 198 s.
8. Meyer K. Wie sagt man in der Schweiz? Wörterbuch des schweizerischen Besonderheiten. Duden-Taschenbücher. – Mannheim/ Zürich: Dudenverlag, 1989. – 380 S.
9. Ostapovych O.Ya. Natsional'no markovani frazeolohichni odynytisi avstriys'koho variantu v suchasnyy nimets'kiy movi: Dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.04 / KNLU. – K., 1999. – 207 s.
10. Ostapovych O. Ya. Kohnityvni ta korpusni kryteriyi vyznachennya statusu frazeolohichnykh hel'vetyzmiv / O. Ya. Ostapovych // Naukovyy visnyk Volyns'koho derzhavnoho universytetu imeni Lesi Ukrayinky. – № 4. – Luts'k: «Vepsa». – 2007. – S. 380 - 385.
11. Ostapovych O. Ya. Klasterna orhanizatsiya nimets'koho idiomatychnoho tezaurusu poza mezhamy FRN / O.Ya. Ostapovych // “Mova i kul'tura”. - Kyiv: Vydavnychyy tom D. Buraho – T.158. - 2012. . – C. 65-74.
12. Röhrich L. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten in 5 Bänden / Röhrich, Lutz. — Freiburg / Basel / Wien: Herder—Spektrum Verlag, 1994. — 1910 S.
13. Sulym V.T. Leksychni zapozychennya u frazeolohizmakh natsional'nykh variantiv nimets'koyi movy / V. T. Sulym // Yuvileyyny zbirnyk na poshanu profesora B. V. Maksymchuka: zbirnyk naukovykh prats'. – L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011. – C. 242-247.

QUANTITATIVE DIMENSION OF SEMANTIC PECULIARITIES OF THE COMPONENT SET IN THE GERMAN PHRASEOLOGY ABROAD GERMANY

O. OSTAPOVYCH

Research nation-German phraseology variation is known to be based on the venerable literary tradition [2; 4; 6; 7; 9]. So far it has concentrated mainly on inventory-distributive component, finding structural and semantic differences and uzualnyh Divergent [13]. The main critical to the claims of previous studies are:

Uncritical reception heterogeneous and somewhat archaic artistic and literary and lexicographical sources [5].

Treatment options idiomatic outside Germany as deviant, non-standard, non-system phenomena close to the dialect.

The lack of valid empirical housing inventory study. In the role of the subject of the study appear in part linguistic units with questionable relevance to the language system and speech reality [10].

In the absence of discrete boundaries between habitat of national and state idiomatic options dyfuznosti language material itself (especially the - idiomatic) can not make far-reaching conclusions about the dominance of certain conceptual features of national mentality and German-speaking Austrians or Swiss, given their rhetoric.

To some extent this gap filled issued in 2005 a group of authors, edited by Ulrich Ammon "Das Variantenwörterbuch" [1]. The reason for the inclusion of sustainable circulation to the phraseology of the dictionary (marking "Redewendung") was frequency analysis of artistic and journalistic texts from the Internet (at the conclusion of the dictionary - in search engine Lycos only fragmentary and Google). Undeniable value is diatopichne marking dictionary Lemma (A-ost

/ südost; CH-west; LUX etc). This enabled us in previous publications conclude cluster organization variant idiomatic German thesaurus [11]. We also consider it appropriate to adopt architectural division idioms for "full national variants" (phraseology avstriatsyzy and helvetyzmy par excellence), «full regionalization», "regional napivvarianty" (Luxembourg, Liechtenstein, South Tyrol, Eastern Belgium, Alsace, Lorraine) "cross cluster options."

The task of our intelligence we see quantitative and functional control frequency recorded in the dictionary variant idioms based on the latest electronic cabinet sources: text body of the Institute of German Mannheim COSMAS (www.ids.mannheim.de) and housing Lyayptsihskoho University (www.wortschatz.uni-leipzig.de). The aim was to identify the specific idiomatic expression fragment national language picture of the world German-speaking nations outside of Germany because of their composition component leksemnyy Idiomatics.

The results of our measurements proved dostotu ambivalent.

Our empirical data confirming the lack of standard phraseology German-variant (unlike zahalnonimetskoyi invariant core) and specific digital hromatonimnoyi verbal symbols. The reason for this phenomenon is known diachronic "dialect attraction» ("dialektale Provenienz") variant phraseology. The list of Austrian FO with frequency, key, symbolic leksemnymy components, according to our information, make such turns.

Blunzen: *das ist mir Blunzen*; böhmisch: *etw. böhmisch einkaufen*; j-m. *böhmisch vorkommen*; Butter: *dastehen wie der Butter in der Sunn´ (Sonne)*; *Butter am / auf dem Kopf haben*; deutsch: *deutsches Eck*; Donau: *Wasser in die Donau tragen*; Gaudi: *auf Gaudee gehen / sein*; *zur Gaudi*; Gosche: *die Gosche wetzen*; *auf die Goschen fallen*; Gott: *grüß Gott!*; *vergelt's Gott!*; *pfüt dich Gott!*; Handkuß: *küß die Hand!*; *zum Handkuß kommen*; *etw. mit Handkuß empfangen*; Haxen: *der Welt/sich einen Haxen ausreißen*; j-m. *das Haxel stellen/legen*; Hetz: *aus Hetz*; *er ist aus Hetzendorf*; Jude: *da geht es zu wie in einer Judenschule*; Kaffee: *das ist nicht mein Kaffee*; *das ist kein Kaffeehaus für mich*; Kaiser: *dort, wo der Kaiser zu Fuß geht*; Kapuziner: *besoffener Kapuziner*; katholisch: *nicht ganz katholisch aussehen*; j-n. *katholisch machen*; Knödel: *einen Knödel im Hals haben*; *noch viele Knödel essen müssen*; Krawatt: *daherkommen wie ein Krawatt*; Kren: *seinen Kren dazugeben*; *in alles seinen Kren reiben*; *Mandel mit Kren*; Kreuzer: *auf den Kreuzer schauen*; *keinen Kreuzer wert sein*; *seine vier Kreuzer dazugeben*; Mozart: *den Mozartzopf tragen*; Österreich: *Herr und Frau Österreicher*; Patschen: *etw. hebt j-n aus den Patschen*; *die Patschen (aus)strecken*; Piefke: *echter Piefke sein*; Radetzky: *das ist ja Radetzky!*; Reich: *die linke Reichshälfte*; *die rechte Reichshälfte*; Russe: j-m. *einen Russen aufbinden*; Sack: j-m. *im Sack liegen*; *tief in den Säckel greifen*; *in seinen eigenen Säckel arbeiten*; Salzburg: *es ist nicht alle Tage Salzburg*; *Salzburger Schnürlregen*; Sanktus: *seinen Sanktus dazu geben*; Schani: *ich bin nicht dein Schani!*; Schilling: *jeden Schilling dreimal umdrehen*; Schmä: *einen Schmä führen*; *(über j-n) (einen) Schmä führen*; *Wiener Schmä*; j-n *am Schmä halten*; Schmarren: *ein rechter Schmarren*; *das ist mir Schmarren*; *einen Schmarren von etw. verstehen*; *die Sachen sind ja Schmarren*; *das geht dich einen Schmarren an!*; *Liebe und Gießschmarren sein*; Schneider: *es hat einen Schneider verweht!*; Schönbrunn: *der alte Herr aus Schönbrunn*; Schuster: *es regnet Schustersbuben*; Schwammerl: *hast du narrische Schwammerl gefressen?*; Servus: *einen Servus reißen*; *Na, servus / servas!*; Tirol: *die Tiroler sind lustig*; Türkei: *dasitzen wie ein angemalener Türke*; *rauchen wie ein Türke*; *Kurutzen und Türken!*; Wien: *Wiener Schmä*; *Wiener Blut*; *das rote Wien*; *Wiener Ring*; *Wiener Wald*; *Wiener Würstel*; *zugereister Wiener*; *Geschichten aus dem Wiener Wald*.

From the initial analysis of the components leksemnyh Austrian phrases on our previous stages of research [9] derived the following conclusions. The fact that the lexical components which make up 2.8% of the total analyzed FD, participating in the creation of 18% of the national housing marked Austrian phraseology, which suggests that these tokens for the Austrians have symbolic meaning. In addition to extra-subject references such tokens as Wien, Östetteich, Tirol, Salzburg, Mozart, Radetzky, Kaiser, is likely to raise consciousness Austrian Association of his country, its historical past and culture; böhmisch, Türke, Krawatt, Piefke - with contacts with other peoples and their subjective perception of stereotypical; Kren, Knödel, Kaffee, Schmarren, Blunzen, Kreuzer, Schilling - from the everyday life of the people. Dialect tokens Goschen, Schmä, Haxen have distinct expressive-evaluative component values, reduced-peyoratyvnu semantics. So Austrians consisting FL are perceived differently than neutral German Mund, Witz, Bein, performing signaling functions of the markers.

Some are excellent results for the Swiss version.

Bein: *kein Bein; sich etw. ans Bein streichen; Rat: Der grosse Rat; Die eidgenössischen Räte; rätig werden; j-m. rätig sein; August: Die August-Ansprache/Rede; Die August-Feier; Das August-Feuer; Eidgenössisch: Die eidgenössischen Räte; Die alten Eidgenossen; Dreizehnörtige Eidgenossenschaft; Parlament: Parlamentarischer Vorstoss; Parlamentarische Initiative; Ort: Fünf (innem) Orte; Dreizehn alte Orte; Dreizehnörtige Eidgenossenschaft; zugewanderter Ort; Bach: Bachab schicken; Bachab gehen; Heu: Sein Heu auf der gleichen Bühne haben; Hose: In die Hosen steigen; mit j-m. n die Hosen (müssen); Mit abgesägten Hosen (dastehen); etw. wie seinen Hosensack kennen; in die Hose(n) gehen; Referendum: Das Referendum ergreifen; Obligatorisches Referendum; Fakultatives Referendum; Bern: Berner Seeland; Berner Platte; Berner Röstli; Speck: Der grüne Speck; Speck und Bohnen; Schweiz: Der schweizerische Turnverband; Schweizer Bünzli; das Schweizer Haus; Die fünfte Schweiz; Schweizer Kracher; Herr und Frau Schweizer; Meier: Herr und Frau Meier; Da will ich Meier heissen!; Zürich: Zürcher Oberland; Zürcher Unterland; Zürcher Weinland; Züri Geschnetzelt; Kaffee: Cafe creme; Cafe melange; Cafe complet; Cafi fertig; Cafi schnaps; Gott: vergelt's Gott; j-m. zeigen, wo Gott hockt; Kanton: Der schlechte Kanton; Der grosse Kanton; Kappe: j-m. die Kappe waschen; Eins auf die Kappe/aufs Dach /auf den Deckel geben / bekommen/ kriegen; Etw. auf die eigene Kappe nehmen; Basel: Beide Basel; Basler Leckerli; Sack: in den eigenen Sack wirtschaften; Die Faust im Sack machen; In den Sack langen; etw. wie seinen Hosensack kennen; j-n./etw. im Sack haben; aus dem eigenen Sack berappen / bezahlen; (Geld) in den eigenen Sack stecken; Mehr: Durch Handmehr entscheiden/ausmehr; Das absolute Mehr; Das qualifizierte Mehr; Das relative Mehr; Röstli: Finger ab die Röschi !; Berner Röstli; Der Röstli-Graben; Weggli: weggehen wie frische Weggli; (nicht) den Fünfer und das Weggli bekommen / haben/wollen; kein Weggli und kein Röppli abgeben (wollen); Rappen: keinen roten Rappen wert sein; Rappen spalten; aus dem eigenen Sack berappen; Klappe: eine grosse Klappe haben; Die Klappe/Schnorre halten; Katze: Hausen ist nicht Mause, sonst könnte es jede Katz'; Man kann der Katze den Balg nicht waschen, ohne sie nass zu machen; Die Katz' ist der beste Hausrat; Man muss der Katze nicht den Schmä abkaufen; Man soll alte Katzen nicht das Mause lehren; Huhn: Wer Eier will, muss die Hühner gackern lassen; Hund: Beissende Hunde tragen zerrissene Haut; ein blöder Hund wird selten fett; Man muss den Hund haben, wie er gewohnt ist; Kuh: Die letzte Kuh tut das Gatter zu; das ist nicht alles Anken, was die Kuh gibt; Geiss: das schleckt keine Geiss weg!; Anken/ Brot: Das ist nicht alles Anken, was die Kuh gibt; das passt wie der Anken aufs Brot; Hans/Heiri: das ist Hans was Heiri; Grind: j-m. auf den Grind geben; einen harten Grind haben; j-m den Grind verdrehen; Fondue: Fondue Chinoise; Fondue Bourguignonne.*

They are, in comparison with the Austrian, componentwise cover such thematic and ideographic, conceptual sphere (in nishani sequence):

Österreich: Nation (8); Küche (6); Geographie/Land (5); Lifestyle (4); Religion (3); Geld (2); Namen/Prominenten (2); Somatik (2); Staat (1); Namen (1)

Schweiz: Küche (6); Geographie/Land (6); Tiere (5); Staat (4); Somatik (4); Nation (2); Namen (2); Lifestyle (2); Religion (1); Geld (1).

However, we highlight the T. SV. component-cluster units, when the lexical components of FL belong to the same time in different conceptual spheres:

Österreich.

Geographie/Land + Lifestyle (*Wiener Schmä*).

Schweiz.

Staat+Nation (*die eidgenössischen Räte*); Geographie/Land +Nation (*dreizehnörtige Eidgenossenschaft*); Geographie/Land +Küche (*Berner Röstli*);

Geld+Lifestyle (*aus dem eigenen Sack berappen*); Küche+Geld (*kein Weggli und kein Röppli angeben (wollen)*); Küche+Tiere (*man muss einem bösen Hund ein Stück Brot ins Maul werfen; das ist nicht Anken, was die Kuh gibt*); Lifestyle 1+2 (*etw. wie seinen Hosensack kennen*); Küche 1+2 (*das passt wie der Anken aufs Brot*).

Obviously, the Swiss variant detects a greater variety of such cross-clusters than the Austrian, and nowhere with him not intersect.

Similarly, we allocate and, relatively speaking, a concept-cluster FO character lezenie components for holistic demating value correlated with several conceptsphere at the same time.

Österreich:

Nation+Küche (*böhmische Dalken; böhmische Weinber!*); Geographie / Land + Nation (*deutsches Eck*); Küche+Lifestyle (*das ist kein Kaffeehaus für mich*); Religion+Küche (*besoffener Kapuziner*); Personen+Lifestyle (*den Mozartopf tragen*); Geographie / Land+Lifestyle (*Wiener Blut*); Geographie/Land+Küche (*Wiener Würstel*).

Schweiz:

Geographie/Land+Lifestyle+Staat (*bachab schicken/gehen*); Geographie / Land + Küche (*Basler Leckerli; Berner Platte; Fondue Chinoise; Fondue Bourguignonne; Züri Geschnetzelt*); Nation+ Lifestyle (*Schweizer Kracher*); Geographie / Land + Nation + Staat (*der grosse Kanton*); Geographie/Land+Staat+ Küche (*der Röstli-Graben*).

Так для Австрії специфічними є перехрестя концептосфер – концептуальний кластер Religion + Küche, а для Швейцарії – перехрестя Geographie/Land + Lifestyle + Staat; Geographie/Land + Nation + Staat; Geographie/Land + Staat + Küche.

Feature variant phraseology, which is called “*dialektale Provenienz*” is in lexemic components-the dialect of FL, the list of which in our empirical case is such momentum.

Österreich: *von Zorn in den Blutzer springen; sein Knödel machen; ewig Schlapfen offen haben; ein Buckerl machen; ein Platz auf dem Stockerl; bei jmdm. gibt's keine Würstel; kein Leiberl haben; böhmische Dalken; Spanische Vögerl; bis aufs I – Tüpfel; eine schöne Metten; armer Hascherl; ein Knödel im Hals haben; Sackln picken; aus Hetz; brav wie ein Dockerl; jmdm. ins Gäu kommen; einen Schmäh führen; wie's Mandl beim Sterz; jmdm. das Goderl kratzen; Eier pecken; ja, beim Papst Löcherl!; jmdm das Haxl stellen/ legen; Fangerl spielen; es ist jmdm. Blunzen; wie aus einer Schachterl; kein Blattl vorn Mund nehmen; die schnelle Kathl; wie es im Büchel steht; ein rechter Schmarren; schiach wie der Zins; etw. wie sein Gilettschl kennen; etw. ans dem linken Westentaschl zahlen können; Aufpassen wie ein Haftelmacher; der Welt keinen Haxen ausreißen; Mir – san – mir – Gesinnung; jedes Weiberl braucht ein Manderl; Was pickt, das pickt; Gusto und Watschen sind verschieden; wer zuerst kommt, malt zuerst; Spitzig's Näsl, spitzig's Kinn, - hack zu, sitzt der Teufel drin; etw in den Rauchfang schreiben; er ist aus Hetzendorf; böhmische Weinberl.*

Усього виявлено 31 діалектний компонент із таких концептосфер: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, а також 19 діалектних морфологічних словоформ.

Schweiz: *Das Bircher-Müesli; das Züri Geschnetzelte; Einen Jass klopfen; (kalte) Plättli; Schitter bis bewölkt; Schweizer Bünzli; Die Zvieri-Pause; j-n. gluschtig machen; j-n. sticht der Gwunder; den Plausch haben; über den Hag/unter dem Hag hindurch fressen; nicht lafern, sondern liefern; das Risi Bisi; (nicht) den Fünfer und das Weggli bekommen / haben/wollen; hüst und hott; (viel) Werg an der Kunkel haben; Das ist jetzt noch das Tüpfli auf das I; Die Sache ist j-m. zweg/zwäg; rätig werden; (sich) reuig werden; j-m. wüst sagen; keinen Wank tun; rübis und stübis; Wie ein Örgeli; Finger ab die Röscht!; Basler Leckerli; das Halbtaxeln ist des Müllers Lust; belegte Brötli; aufpassen wie ein Häftlimacher; Wissen, wo Bartli den Most holt; Hans was Heiri; j-m. jagt es den Nuggi raus; Etw. wie seinen Hosensack kennen; Weggehen wie frische Weggli; j-n./etw. im Sack haben; Räuberlis machen; aus dem eigenen Sack berappen / bezahlen; es ist nicht alles Anken, was die Kuh gibt; Es ist kein Baum, er ist zuerst ein Rütli gewesen; wo alle Völl ist, kann man schon hausen; Es ist kein Ämtli, es hat auch ein Schlämpli; Was man zu Abend um Vier tut, kommt einem zu Nacht um Nün zugut; Es fliegt kein Vögeli so hoch, es kommt wieder oben ab; wie eine Rone schlafen; sich gegenseitig die Suonen abgraben; auf/um die Stauden schlagen; aus dem Häusli sein; aufgehen wie ein Küchli; wie ein Murmeli schlafen; alle Mödeli anwenden; was gisch was hesch; j-m. auf den Grind geben; mit j-m. ein Geschleipf haben; Kein Weggli und kein Rappli abgeben (wollen); j-m. das Nell abstechen; warten, bis der Blätz aufs Loch passt; j-n. hat einen Kopf wie ein alter Muni; dastehen wie ein Türlistock; krampfen wie ein Dubel; wie ein Tschingq am Waldrand stehen; es ist wie Bisewetter; die Nase rümpfen wie beim Jassen; die Augen wie Flügrädli machen; einen Kopf härter als Mösch haben; von etw. verstehen wie ein Gusti vom Geigen; wie ein altes Bäbi schnattern; j-d. ist gerüstet wie ein Mohren-Joggeli; das hat keine Gattig; der Lätsch ist gemacht; gäng wie gäng; Du kannst nicht als Kanarienvögeli sterben, wenn als Muneli geboren bist; Es ist besser alles essen, als alles tätschen; Es ist besser ein Schädli, als ein Schaden; Tee, Kaffee und Leckerli bringen den Bürger ums Äckerli; Der Faulenz und das Lüderli sind zwei Zwillingsbrüderli; Eine Stunde Rühli ist besser als ein gutes Brühli; Wo's keine Butter hat, gibt's keine Küchli; Drei Dinge sind gar selten: Wind und Frost, Bise mit Tauwetter und ein Weib, das wenig redet; Der Dünktmich hat Gottes Sohn ans Kreuz geschlagen; Der Hetti und der Wetti sind Brüder gewesen; Der Hansheiri*

Frühgenug und Hansheiri Gutgenug sind zwei Brüder gewesen; Es ist eine Mutter noch so arm, so gibt sie ihrem Kindli warm; Man kann keinen Pfannentäsch machen, ohne dass man muss Eier brechen; Metzger, Gerber und Schinder sind zusammen Geschwisterli-Kinder; man vermacht ringer ein Löchli als ein Loch.

Total found 58 dialect components in common, both traditional warrants kontseptopolyah: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, besides - in a specific Swiss Alltag, Evaluieren (last - rather atypical for dialect vocabulary) and 40 morphological dialect word forms.

We found digital indicators of structural and typological perspective testify twice higher degree of "dialect gravity" Swiss German phraseology.

The same patterns of relating and foreign borrowing - PI components. This 43 French tokens:

Die Economie Suisse; Die Equipe a batter; mit Forfait bestraft werden; Fondue Chinoise; Eine Initiative lancieren; En famille; Courant normal; Cafe complet; a fonds perdu; das/die Piece de resistance; Tenue blau; Die Honneurs machen; A jour; A discretion; Der Tour d'horizon; Die Genfer Escalade; en Guete !; merci vielmals; En Schöne; Es pressant haben / pressiert sein; Hoffart muss Zwang leiden; j-n aus der Fasson bringen; aus Abschied und Traktanden fallen; seine Hefte revidieren lassen; Moos am Gilet haben; die Gant verhängen; eine Bigge auf jemanden haben; Fezz machen; den Cholder/Kolder haben; wie von einer schlimmen Depesche getroffen sein; auf Pikett stellen; allonger le cou; donner sur les nerfs; je n'en donneres pas une paille; a jair; faire passer en revue; faire les honneurs in the Swiss version has only one (sic!) official terminologiaa Latin phrase Confoederatio Helvetica, that is, the pattern of foreign components is completely homogeneous. Italian and raetoromanic borrowing in the composition of the standard variant of FL is intuitively unpredictable, as such, no (!) The opposite pattern is observed in the Austrian version.

Latein: in die Esse schreiben; in Evidenz halten; auf Gaudee gehen / sein; zur Gaudi; j-n desperat machen; ad notam nehmen; numerus clausis; seinen Sanktus dazu geben; tu felix Austria, nube!; virtute et exemplo; viribus unitis; außer Obligo sein.

Tschechisch: auf Lepschi gehen; Mandl mit Kren; keinen Rosumi haben; seine sieben Zwetschken packen; es ist jmdm. Powidl; böhmisch powidalen; tam leži; Ribiseln auf der Nase kriegen; Geschisti-geschasti reden; j-m ist schezko jedno; bridsch sein; tak sein; tschari / tschali gehen; chronische Tachinose haben; ein rechtes Tschapperl.

Pseudo-tschechisch: immer Novak sein; nach Taschlowiz gehen (müssen); erzählen Sie es der Frau Blaske; die Tschusch — Kolonne; Travnicek täte sagen; sich als Feschak geben / ein Feschak sein.

Italienisch: auf etw. ein Gusto haben; den Nipf hängen lassen; ausschauen wie ein Rastelbinder; alles quanti – verdrahti machen; wie eine Sardelle ausschauen; Lazzi machen; einen Sprung in der Marille haben; die Gosche wetzen; sich wie ein Bamperletsch / Pamperletsch benehmen; j-m das Goderl / den Goder kratzen / j-n am Goderl kratzen; auf die Goschen fallen.

Serbisch und Kroatisch: die Patschen strecken/aufstellen; den Kokosch kriegen.

Spanisch: einen Grant haben.

Rumänisch: etw. ist Ramassuri.

Ungarisch: alles ratzeputz verdrücken; Schinackel fahren; der Teschek sein; hin unterm Tschako sein.

Hebräisch: j-m / auf j-n harb sein.

Jiddisch: j-m Ezzes / Ezes / Eizes geben.

Französisch: eine gute/ schlechte Mariasch machen.

The language distribution of the donor in nishani sequence as follows: Tschechisch und Pseudo-Tschechisch (12+4); Italienisch (8); Latein (7); Ungarisch (3); Serbokroatisch (2); Spanisch (1); Rumänisch (1).

Conclusions

As already noted, our empirical data confirming the lack of standard phraseology German-variant (unlike zahalnonimetskoyi invariant core) and specific digital hromatonimnoyi verbal symbols. The reason for this phenomenon is known diachronic "dialect attraction» ("dialektale Provenienz") variant phraseology.

Minor differences in mentality and lifestyle of the Austrians and German Swiss fixed symbolized components FL, are precisely the absence in the Austrian version specific animal,

animalistic leksemnyh characters (through provincial, peasant element rustic archaic) at the same time - the absence of the components of the Swiss Federal District nouns points historical figures, so popular in Austria, which is kind to cultural, historical and artistic heritage. Invariant-archetypal both peoples are concepts Küche; Geographie / Land; Somatik; Geld; Namen. In Austrians much higher intensity phraseology concept verbalization marked Nation, the Swiss, on the contrary, - Staat (sic!). Austrians also chastotnishe verbalizuyut Lifestyle concept and Religion by known penchant for easy, fun life style "Wiener Blut" under the motto "Leben und leben lassen" and Catholic monokonfessionalist, unlike napivkatolytskoyi-napivprotestantskoyi religiously and traditionally tolerant Switzerland.

At the same time, we identify v. BC. Component-unit cluster when the vocabulary of FL are both different conceptual areas. The Swiss version reveals a greater variety of cross clusters than Austrian, and nowhere on it does not intersect.

For conceptual and symbolic of cluster FL leksemnymy components, which are integral idiomatic correlate with several conceptual simultaneously for Austria is specific conceptual crossroads - conceptual cluster Religion + Küche, and for Switzerland - the intersection Geographie / Land + Lifestyle + Staat; Geographie / Land + Nation + Staat; Geographie / Land + Staat + Küche. Swiss thesaurus idiomatic character of the components noted the particular importance of the concept Staat (through cantonal and confederal autonomism importance of "direct democracy"), and greater heterogeneity and dyfuznistyu.

Feature variant phraseology, which is called "dialektale Provenienz", found in leksemnyh components dialect, FL

Total in Austrian variant found 31 productive dialect component of these conceptual: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, and 19 dialectal morphological word forms in Switzerland - 58 productive dialect components in common, traditional two warrants kontseptopolyah: Küche, Kleidung, Lifestyle, Somatik, besides - in a specific Swiss Alltag, Evaluieren (last - rather atypical for dialect vocabulary) and 40 morphological dialect word forms.

We found digital indicators of structural and typological perspective testify twice higher degree of "dialect gravity" Swiss German phraseology. This confirms our hypothesis important signal identifying function peripheral arhisemantikoniv dialect consisting varantnyh FL, which is a priority for the cumulative direct nomination realities.

The same cognitive patterns and related foreign borrowing - PI components. This 43 tokens in the Swiss French version has only one official terminolohizovane Latin phrase Confoederatio Helvetica, ie, the pattern of foreign components is completely homogeneous. Romansh and Italian borrowing a part of standard variant FL absent as such. In Austria the same performance version of the Italian explained through historical contacts within Habsburhivskoyi Empire, not intuitively predictable low productivity Hungarian - autonomy intralinguistic factors - genetic nesporidnenosti like that outweighed extra-linguistic and social factors. High performance is explained by the Latin Catholic monokonfesiynistyu Austria, is the absolute dominance as a source of borrowings Czech language is not only socio-historical, but also a psychological nature - the stereotypical image of a funny and clever Cech led to narodnostnich "pseudohaiku" derivation as a manifestation logichnogo the use of the language.

REFERENCES:

1. Ammon U., Bickel H., Ebner J. u.a. Variantenwörterbuch des Deutschen / Ammon, Ulrich, Bickel, Hans, Ebner, Jakob u.a. – Berlin/New York: Walter de Gruyter, 2005. – 954 S.
2. Burger H. Dialektale Phraseologie – am Beispiel des Schweizerdeutschen / H. Burger // Piirainen E., Piirainen I.T. (hrsg). Phraseologie im Raum und Zeit. Akten der 10. Tagung des Westfälischen Arbeitskreises „Phraseologie / Parömilologie“. (Münster, 2001). – Phraseologie und Parömilologie. – Band 10. – Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren, 2002. – S. 11-29.
3. Duden. Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. Wörterbuch der deutschen Idiomatik. (bearb. von G. Drosdowski und W. Scholze-Stubenrecht). – Berlin/ Mannheim/ Leipzig/ Wien/ Zürich: Dudenverlag, 1992. – 864 S.

4. Ebner J. Wie sagt man in Österreich? Wörterbuch der österreichischen Besonderheiten. Duden-Taschenbücher / J. Ebner. — Mannheim / Wien / Zürich: Dudenverlag Bibliographisches Institut, 1980. — 252 S.
5. Földes Cs. Gibt es eine „österreichische Phraseologie“? / Cs. Földes // Hatmann D. (Hrsg.) „Das geht auf keine Kuhhaut“. Arbeitsfelder der Phraseologie. Akten des Westfälischen Arbeitskreises Phraseologie/Parömiologie 1996 (Bochum). — Bochum: Brockmeyer, 1998. — S.109–125.
6. Malygin V. T. Österreichische Redewendungen und Redensarten / V. T. Malygin. — Wien : Österreichischer Bundeseverlag. Pädagogischer Verlag, 1996. — 176 S.
7. Malygin V.T. Avstriyskaya frazeologiya v sotsiokul'turnom aspekte: Monografiya / V.T. Malygin. - Ros. gos. ped. un-t im. A.I.Gertsena.- S.-Peterburg: Obrazovaniye, 1999. - 198 s.
8. Meyer K. Wie sagt man in der Schweiz? Wörterbuch des schweizerischen Besonderheiten. Duden-Taschenbücher. — Mannheim/ Zürich: Dudenverlag, 1989. — 380 S.
9. Ostapovych O.Ya. Natsional'no markovani frazeolohichni odynytsi avstriys'koho variantu v suchasniy nimets'kiy movi: Dys. ...kand. filol. nauk: 10.02.04 / KNLU. — K., 1999. — 207 s.
10. Ostapovych O. Ya. Kohnityvni ta korpusni kryteriyi vyznachennya statusu frazeolohichnykh hel'vetyzmiv / O. Ya. Ostapovych // Naukovyy visnyk Volyns'koho derzhavnoho universytetu imeni Lesi Ukrayinky. — № 4. — Luts'k: «Vepsa». — 2007. — S. 380 - 385.
11. Ostapovych O. Ya. Klasterna orhanizatsiya nimets'koho idiomatychnoho tezaurusu poza mezhamy FRN / O.Ya. Ostapovych // “Mova i kul'tura”. - Kyiv: Vydavnychyy tom D. Buraho — T.158. - 2012. . — C. 65-74.
12. Röhrich L. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten in 5 Bänden / Röhrich, Lutz. — Freiburg / Basel / Wien: Herder—Spektrum Verlag, 1994. — 1910 S.
13. Sulym V.T. Leksychni zapozychennya u frazeolohizmakh natsional'nykh variantiv nimets'koyi movy / V. T. Sulym // Yuvileynyy zbirnyk na poshanu profesora B. V. Maksymchuka: zbirnyk naukovykh prats'. — L'viv: LNU imeni Ivana Franka, 2011. — C. 242-247.